

A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége állásfoglalása a televíziós műsorok akadálymentesítéséről

A televíziós műsorok akadálymentesítése az elhangzó információk megértését segíti: vizuális vagy olvasható módon jelenítik meg a szóban elhangzottakat. Az akadálymentesítés egyik módja a jelnyelvi tolmácsolás, a másik lehetőség a feliratozás, amelynek többfajta módszere ismert. A felirat lehet a film része, a képernyőn látható kép szerves része. Ezt nyitott feliratozásnak nevezzük. A felirat azonban lehet rejtett is, ami nem az alkotás (pl. film) része, hanem utólag kerül rá a képre, mintegy választható opcióként. Létezik élő feliratozás is, amikor nem az előre létrehozott feliratot kapcsolhatjuk be, hanem az élő adásban elhangzottakat feliratozzák, egy időben az élőben elhangzó információval.

A hallássérült nézők számára az utóbbi kettő a lényeges. Az előre elkészített, – tévéműsorok során általában teletext segítségével elérhető – felirat nagymértékben segíti a hallássérülteket abban, hogy az elhangzott információk hozzájuk is eljussanak. Ennek érdekében a feliratban több szín használatával, a hangeffektusok írásos jelzésével, az aktuális beszélő megnevezésével segítik a megértést.

Miért fontos a feliratozás?

Mindennapi világunk szerves része a hangzó nyelvi információk áramlása, azonban a hallássérült emberek az ily módon közvetített információkat egyáltalán nem, vagy nem teljes mértékben tudják követni, hiszen nem hallanak jól. Az információ hiányából fakadóan jelentős hátrányban vannak az ép hallásúakhoz képest. A kommunikációs akadálymentesítés egyik legfontosabb eszköze a feliratozás.

Mi a követendő cél?

A hallássérült embereknek is ugyanúgy joguk van hozzájutni a hangzó információhoz, mint az ép hallásúaknak. Az információközvetítés egyik fontos eszköze a feliratozás, különösen a televíziós műsorszolgáltatás igénybevételekor, de az adathordozón való megtekintés esetében és a mozikban is. A SINOSZ célja, hogy minden műsor, közérdekű közlemény, filmalkotás stb. teljes terjedelmében felirattal legyen ellátva, hogy a hallássérült nézők is érthessék az elhangzottakat. A felirat több

mindenki számára teszi érthetővé az információt, mint a jelnyelvi tolmács alkalmazása, így elsősorban a feliratozás a követendő példa.

A felirat milyenségét illetően azonban eltérő igények merülhetnek fel egy siket vagy egy nagyothalló személy részéről. A SINOSZ nem támogatja a feliratok rövidítését, egyszerűsítését. Az a cél, hogy az elhangzott információ lehetőleg teljes körűen megjelenjen a feliratban is. Vannak olyan követelmények, amelyeknek minden esetben meg kell felelnie a feliratnak, ezek:

- a felirat pontosan kövesse az elhangzott szöveget, ne legyen csúszás, elakadás
- amennyiben a szó szerinti feliratozás nem valósítható meg, a tartalmi összefoglalás ne befolyásolja az eredeti jelentést
- a betűk formátuma megfelelő legyen, az ékezetek legyenek pontosak
- a felirat mérete választható legyen a könnyebb olvashatóság érdekében
- Különböző színekkel, a hangeffektusok jelzésével, a beszélő megnevezésével segítse a megértést. Elérendő cél, hogy a hazai készítésű, magyar nyelvű filmek is legyenek feliratozva, valamint minden moziban vetítendő filmnek legyen feliratos is megnézhető változata.
- Az egyszerre megjelenő feliratok két sornál ne legyenek hosszabbak, mert a három, vagy több soros feliratok túl sokat takarnak a képből.
- A rejtett feliratot – azaz a választható opcióként a képernyőre került feliratot – úgy kell elhelyezni, hogy az ne takarja a televíziós műsor, illetve a filmalkotás szerves részét képező nyitott feliratot.

Amennyiben mód van arra, hogy a feliratozás mellett, ún. váltott képernyőben – vagy más módon – jelnyelvi tolmács is fordíthassa az elhangzottakat, a feliratozás mellett alkalmazni lehet ezt a megoldást is. Napi hírműsorok és jelentős közérdeklődéssel kísért események alkalmával szerencsés a jelnyelvi tolmácsolás biztosítása. A SINOSZ elkötelezett abban, hogy a napi hírműsorok esetében, megfelelő feltételek esetén siket jelelő személy működhessen közre.

A SINOSZ a jelnyelvi tolmácsok közreműködése során elkötelezett a magas szakmai minőség biztosítása mellett, ennek érdekében önszabályozó mechanizmus kiépítését szorgalmazza, amelynek köszönhetően csak azok kerülhetnek képernyőre, akik arra valóban alkalmasak, továbbá ezek a személyek rendszeres továbbképzésben részesülhetnek.

A SINOSZ elkötelezett abban, hogy a gyermekek számára készülő műsorok is megfelelően akadálymentesítve legyenek. Mivel bizonyos életkor alatt a feliratozás nem alternatíva, így az olvasni még nem, vagy nem megfelelő szinten tudó gyermekek számára jelnyelvi narrációt kell biztosítani, elsősorban siket jelelők közreműködésével.

A SINOSZ az elmúlt években hatalmas erőfeszítéseket tett a televíziós műsorok akadálymentesítéséért. A magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról szóló 2009. évi CXXV. törvény, az ennek alapján többször módosított, a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról

szóló 2010. évi CLXXXV. törvény 39.§ (2) bekezdése alapján *"A közszolgálati, illetve – legnagyobb éves átlagos közönségaránnyal rendelkező médiaszolgáltatása vonatkozásában – a JBE lineáris audiovizuális médiaszolgáltató köteles biztosítani, hogy valamennyi közérdekű közlemény, politikai reklám, hírműsorszám – beleértve a közlekedési híreket, a sporthíreket és az időjárás-jelentést –, politikai tájékoztató műsorszám, a fogyatékos személyekről szóló, illetve esélyegyenlőségről szóló műsorszám, filmalkotás, játék és a 83. §-ban foglalt közszolgálati célokat szolgáló műsorszám magyar nyelvű felirattal – például teletext szolgáltatáson keresztül – vagy jelnyelvi tolmácsolással is elérhető legyen."*

A hatalmas fejlődés ellenére folyamatos ellenőrzésre és az esetleges nem megfelelő minőségű akadálymentesítés szankcionálására kifejezetten szükség van, ennek érdekében a SINOSZ minden szükséges lépést megtesz. Emellett kiemelt célunk, hogy az akadálymentesítésre kötelezett televíziós társaságok körét bővítsük annak érdekében, hogy a hallássérültek minél több információhoz jussanak és ép társaikhoz hasonlóan minden televíziós szolgáltatást akadálymentesen élvezhessenek.

Az elmúlt évek technikai fejlődése lehetővé tette a tv-műsorok korlátlan visszanezhetőségét a műsorszolgáltatók erre szolgáló weboldalain. A siket és nagyothalló személyek számára itt is biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférést, azaz a felirat és/vagy jelnyelvi tolmácsolás választásának lehetőségét a tv-műsor honlapon történő megtekintésekor, amennyiben az a tévéképernyőn való megjelenéskor biztosítva volt.